

1985, het internationaal jaar van de jeugd

Eind 1979 stelden de toenmalige Minister van de Nederlandse Gemeenschap en de Minister van Nationale Opvoeding, als voorzitters van de 'Stuurgroep van het Jaar van het Kind voor de Nederlandstalige Cultuurgemeenschap', het eindrapport voor van het Jaar van het Kind. Uit de algemene inleiding tot dit rapport — verschenen onder de titel: 'Kind en Samenleving' — citeren we: '... het is alvast een verdienstelijke, eerste synthese van mogelijke alternatieven om onze samenleving in de toekomst meer kindvriendelijk, meer kindgericht te maken. Samen met de lezer, hopen wij dat, in de eerstvolgende jaren belangrijke beleidsvoorstellen uit dit rapport in de realiteit zullen worden omgezet. Of 1979, het Jaar van het Kind, ook in onze Gemeenschap een belangrijke stap betekent naar een meer kindgerichte samenleving zal in grote mate afhangen van deze follow-up.'

Vandaag, 1985, lijkt deze follow-up, minstens op het niveau van de aandachtgeving en mogelijke discussie verzekerd. Dit jaar werd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties immers uitgeroepen tot het 'Internationaal Jaar van de Jeugd'. Onder de hoofdthema's 'Participatie, Ontwikkeling, Vrede', worden als doelstellingen van dit jaar vooropgesteld:

- toelaten aan de verantwoordelijken en aan het publiek zich beter bewust te worden van de situatie van de jongeren, en hen toelaten de noden en aspiraties te erkennen;
- doen begrijpen dat de politiek en de programma's voor de jongeren een integraal deel dienen uit te maken van de economische en sociale ontwikkeling, dit teneinde toe te laten dat er op korte of lange termijn activiteiten gerealiseerd worden ten voordele van de jongeren op alle niveaus;
- het mobiliseren van de energie en de inspanning van de jongeren en van andere sociale groepen om deze doelstellingen te realiseren, zowel als het verzekeren van de economische en sociale ontwikkeling van alle leden van de maatschappij.'

Zoals ook de Jeugdraad voor de Vlaamse Gemeenschap, in haar advies van 1 december 1982 betreffende het Internationaal Jaar van de Jeugd 1985, opmerkt: 'voorzeker principes waartegen niemand bezwaren zal hebben. De vraag is alleen hoe dit concreet wordt gemaakt.' De Jeugdraad wijdt hieraan, in het reeds vermeld advies, een aantal kritische beschouwingen. Hieruit blijkt voornamelijk weinig enthousiasme ten aanzien van een 'jongerenjaar', temeer daar de resultaten van het Jaar van het Kind als weinig bemoedigend overkomen. Enig scepticisme lijkt gepast.

Het 'International Youth Year' (I.Y.Y.) is alleszins niet op te vatten als een evaluatie van hoever het staat met de realisaties vooropgesteld in 1979. Uiteindelijk werd de opzet van dit jaar toen reeds beslist (resolutie V.N. 34/151 van 17 december 1979). Het is ook expliciet gericht op jongeren, van 16 tot 25 jaar, of:

blijkbaar niet, of niet helemaal dezelfde groep, als deze die, naar aanleiding van het twintig jaar bestaan van de 'Internationale Verklaring van de Rechten van het Kind' bevoorrechte aandacht kreeg. Het I.Y.Y. is binnen de Verenigde Naties, niet opgevat als een eenmalige activiteit; in de discussie wezen diverse leden er trouwens op dat 'ieder jaar een jaar voor de jeugd hoort te zijn'. Het I.Y.Y. wordt dan ook gezien als de uitvoering en evaluatie van een internationaal programma. Intenties en realiteit worden nochtans, niet in het minst in deze context, vaak als een spanningsveld ervaren: in Vlaanderen b.v. herinneren we ons nog levendig de campagnes rond het 'Jaar van het Dorp', net op het moment dat de gemeentefusies gerealiseerd werden, en het dorp als het ware 'afgeschaft'.

Men zou kunnen vrezen dat met het 'Jaar van de Jeugd' iets gelijkaardigs gaande is.

Zowel het eindrapport van de Europese vertegenwoordiging met betrekking tot het I.Y.Y., als, dicht bij ons, de platformtekst van de Adviesgroep van het Internationaal Jaar van de Jeugd (I.J.J.): 'Krachtlijnen '85', leggen nadruk op jongeren als directe *actors*: jongeren zijn in staat voor hun rechten op te komen, en actief mee vorm te geven aan de samenleving. Zij benadrukken het recht op werk, op gezondheid en cultuur, op opvoeding. De platformtekst 'Krachtlijnen '85' licht de hoofdthema's van het I.Y.Y. 'Participatie, Ontwikkeling, Vrede', door, aan de hand van zeven probleemgebieden of knelsectoren: inspraak en beslissingsrecht op gemeentelijk niveau, het ontwikkelingsbeleid ten aanzien van de derde wereld, de vredesproblematiek, de situatie van werklozen en werkende jongeren, onderwijs en onderneming, de bijzondere jeugdzorg en de rechtspositie van jongeren, de situatie van jonge migranten, de zogenaamde 'tweede generatie'. Het concrete analyseniveau wordt telkens in een ruimere context geplaatst, en met beleidskeuzes verbonden. Een helder en actueel rapport over wat bij de Vlaamse Jeugd(zorg) leeft ... maar: dat was 'Kind en Samenleving' toch ook? (Beide rapporten verdienen trouwens naast elkaar gelegd te worden: het zou een mooie vergelijkende studie kunnen zijn, zeker als ook de (aanzetten tot) realisaties, inclusief het verder uitdiepen van de aangezette themata, hierin mee opgenomen konden worden).

Zowel op internationaal vlak, als op het niveau van de Vlaamse Gemeenschap, wordt, bij de opzet van het I.Y.Y., grote waarde gehecht aan de inbreng van de jongeren zelf. Een graadmeter hiervoor wordt gevonden in de mate van niet-gouvernementele inbreng. Zo werd, toen de Vlaamse Executieve op 29 februari 1984 besloot tot de oprichting van een 'Stuurgroep van de Vlaamse Gemeenschap ter profilering van het Internationaal Jaar voor de Jeugd', tevens geopteerd voor een paritaire samenstelling: naast de negen vertegenwoordigers van de Gemeenschapsministers, zetelen evenveel vertegenwoordigers van het jeugdwerk in Vlaanderen. Ook hier gaat het om een 'beproefd scenario'. Deze Stuurgroep van het I.J.J. — voor de concrete werking uitgebreid tot een adviesgroep, met open vergaderstructuur — wil voornamelijk spontane initiatieven, vanuit de jongeren, stimuleren en coördineren. Daartoe neemt zij zich voor om rond de zeven reeds vermelde themata te werken, op — zoals de voorstellingstekst vermeldt — drie verschillende vlakken, met name: de opzet van een brede informatie- en discussieronde bij de jongeren om bij hen zelf de discussie over de eigen problemen en situatie te bevorderen; het stimuleren van een aantal plaatselijke initiatieven rond één van de vermelde zeven themata; het onderzoe-

ken en voorstellen van beleidsmatige conclusies gericht tot de overheid om maatregelen te treffen teneinde de positie van de jongeren betreffende de genoemde aandachtspunten te verbeteren. Tot realisatie van deze doelstellingen richt men zich rechtstreeks tot de jeugd; de informatiefolder stelt letterlijk: '1985 is het moment om te tonen dat een "zwijgende generatie" ook praten kan.' Een animatietoernee is gepland, evenals de opzet van zogenaamde 'basispakketten', waarin de platformtekst 'Krachtlijnen '85' vertaald is in een vorm, zodanig, dat jeugdleden, scholen en jeugdorganisaties er aanknopingspunten in kunnen vinden voor projectwerking en verdere verdieping. Naast een informatief deel, omvat elk basispakket ook een beschrijving van mogelijke 'doe-activiteiten', een inventaris van b.v. video, film, dia-montages, en al het mogelijke materiaal tot verdere uitwerking van de basisthemata van het Internationaal Jaar van de Jeugd.

Zowel de keuze van deze themata, als hun concrete uitwerking, zijn veelomvattend. We vermeldde reeds de grote nadruk die, ook internationaal, en zeker op Europees vlak, gelegd wordt op de jongere als actief-participerende burger. In de algemene doelstellingen van het I.Y.Y. staat trouwens dat 'de politiek en de programma's voor de jongeren een integraal deel dienen uit te maken van de economische en sociale ontwikkeling...'. Op het niveau van de Vlaamse Gemeenschap wordt deze *integrale* benadering nog geaccentueerd door de 'Krachtlijnen '85': '... Een fundamentele democratisering, niet enkel ten bate van de jongeren, maar van alle groepen in de samenleving moet op gang gebracht worden. ... In deze optiek claimt de jeugd zeker geen exclusiviteit ...' Daartegenover staat de 'bevoegdheidsafbakening' van de bekommernis om het Internationaal Jaar van de Jeugd als een deel van het 'jeugdbeleid' en aldus behorend tot de 'bevoegdheid van de Gemeenschappen'. Tegelijkertijd valt toch wel de voorzichtigheid op, waarmee de Gemeenschapsministers, op vraag van de Voorzitter van de Stuurgroep van de Vlaamse Gemeenschap i.v.m. het I.J.J., elk *apart* hun beleidsopties in het kader van dit jaar formuleerden. Op te merken is ook de discussie over de kredieten die voor de realisatie van dit jaar op gemeenschapsniveau mogelijks uitgetrokken zouden kunnen worden. De vraag van de Gemeenschapsminister van Cultuur, in zijn openingstoespraak bij de installatie van de Stuurgroep: '... of grote financiële reserves een garantie inhouden voor het welslagen van een onderneming' is terecht. O.i. even terecht nochthans is de tegenwerping, dat de van beleidswege gelegde prioriteiten vaak in de eerste plaats ook cijfermatig uitdrukking moeten kunnen vinden. De discussie over het I.J.J. staat dan exemplarisch voor wat voor het jeugdwelzijnsbeleid beschikbaar is, en voor wat een (gemeenschaps)regering daar voor over heeft. Dit stelt zich des te scherper, wanneer de kredietendiscussie geplaatst wordt in het licht van de toch al zeer krappe beurs voor het brede jeugdwelzijnswork in Vlaanderen.

Mede in deze context, is de themakeuze in het kader van het I.J.J. wel bijzonder relevant. Hun concrete uitwerking — zoals vermeld in de 'Krachtlijnen '85' — overstijgt bevoegdheden en sectoren; waarmee aangegeven wordt, dat de betekeniswereld van ook jongeren zich niet goedschiks dwingen laat in politieke beheersingsstructuren. Met het I.J.J. wordt voortdurend beroep gedaan op de jongere zelf. Dit is prijzenswaardig, of kan het, op zich, alleszins zijn. Toch blijft de vraag naar hoé dit door jongeren ervaren wordt. Tenslotte hangt mede hiervan in hoge mate hun antwoord af. De 'volwassene' dient zich bij deze vraagstelling te behelpen met vergelijking, en bescheiden analyse. Intersubjectief, is er

slechts beperkt zicht op de belevingswereld van jongeren, zij het dat het onderzoek hiernaar — ook dit blijkt uit de internationale rapporten in het kader van het I.Y.Y. — een prioriteit zou mogen zijn. De feitelijkheid verwijst niet naar een verbeterde jongerensituatie, integendeel. De hoge jeugdwerkloosheid, inclusief de maatregelen terzake, is slechts één, zij het een niet mis te verstaan gegeven.

Het Rapport over het Jaar van het Kind, evenals de huidige platformtekst 'Krachtlijnen '85', onderscheiden zich door de analyse van deze jongerensituatie te willen zien als een analyse van de totale samenleving, vanuit de jongeren belicht. Ze sluiten aldus aan bij een bredere stroming binnen de jeugdwelzijnsdiscussies, uitgaande van, zoals in het Rapport van het Jaar van het Kind verwoord werd: de rechtsgelijkheid en de rechtsgeldigheid van het kind. De discussie over de basisopties met betrekking tot een jeugdwelzijnsbeleid ligt alsdan niet zozeer op de *inhoud* van, en de vormgeving aan, het handelen *ten aanzien van* het kind (en op grond van wier realisatie aan het kind rechten kunnen toegekend worden), dan wel op de uitwerking van een volwaardige *rechtspositie van* de jongere, de organisatie van een statuut, waardoor de participatie van de jongere afdwingbaar kan gesteld worden. Van de overheid wordt in deze optiek een actief beleid gevraagd, georiënteerd op de bescherming van zowel de zogenaamde 'klassieke grondrechten' — of: garanties ten overstaande van te grote inbreuken op vrijheden —, als de sociale grondrechten. Deze laatste, (zoals b.v. opgenomen in de in 1983 van kracht geworden Nederlandse Grondwet) formuleren een aanspraak op overheidshandelen op een bepaald gebied.

Het beleidsvormingsproces inzake (jeugd)welzijns(zorg) krijgt in deze discussie een belangrijk, en zeker wat de concrete realisaties betreft, ook hernieuwd accent. Een hoofdkenmerk tot nu toe is immers een sterk categoriale benadering, met apartstellingen naar groepen en/of problematieken: een jeugd-, bejaarden-, zieken-, ...-beleid. We zien dan ook dat de vraag gesteld wordt of de huidige kritieken op de verzorgingsstaat en inzonderheid het welzijnswerk, niet voor een belangrijk deel terug te voeren zijn, niet naar de verzorgingsinterventie op zich, dan wel naar de vormgeving hieraan, en met name tot ondermeer de effecten van deze apartstellingsmechanismen; alleszins blijkt een spanningsveld waar te nemen tussen een toename aan (welzijns)interventies en de vrijwaring van inzonderheid de klassieke grondrechten van individuen en/of groepen. Alternatieven worden gezocht in het vergroten van de mogelijke ruimte tot zelforganisatie — zie b.v. de belangrijke tendends tot deinstitutionalisering in diverse sectoren van het welzijnswerk. Tegelijk met de opties tot het vergroten van de ruimte tot mogelijke zelforganisatie zien we ook de erkenning van het belang van informatie en sensibilisering: het kunnen naar buiten komen, door de cliënt zélf, met zijn (hulp)vraag. Een ondersteunende voorwaarde hiertoe is een gedi-versifieerd voorzieningenbeleid, uitgaande van het recht van eenieder op maatschappelijke dienstverlening.

In dit licht is het belangrijk vast te stellen, dat de huidige initiatieven in het kader van het I.J.J. slechts ten dele coherent zijn met de ontwikkelingen binnen het actuele jeugdwelzijnsbeleid.

De coherentie ligt op het vlak van de Gemeenschapsregering, en de reeds vermelde voorzichtigheid in de stellingname ten overstaande van concrete prioriteiten op het vlak van de *totale* jongerensituatie. Ze ligt ook op het vlak van de Adviesgroep van het I.J.J., waar deze zich, voor de realisatie van dit jaar, in de

eerste plaats richt naar de good-will van de jongeren, wel wetend dat deze jongeren nog steeds dienen te participeren vanuit een — zoals de platformtekst vermeldt: 'kwetsbare, vage en zelfs verdrukte situatie'. De eisen naar het beleid toe zijn expliciet; het mogelijke antwoord is dit veel minder. Zonder dit structureel perspectief nochtans, dreigen ook de discussieronde en basispakketten, hoe zinvol ook opgezet, te verworden tot een spel, een educatieve kans te meer voor jongeren om te leren dat 'spelen' (en inz. de gezamenlijke creativiteit als essentie van het spel, het grenzen-verleggende) geen aarde aan de dijk brengt.

De incoherentie echter, die óók vast te stellen is met betrekking tot dit I.J.J., vergt dat deze te scherpe kritiek nuanceren krijgt. In deze context zijn er, nu reeds, twee belangrijke vaststellingen.

Een eerste vaststelling is de Platformtekst zélf van het I.J.J., met zijn reeds vermelde kwaliteiten. Zeer in het bijzonder dient hierin ook de nadruk gezien te worden die gelegd wordt op de sociale zekerheid. Deze vormt een basisgegeven, van waaruit mensen, zowel individueel als collectief, naar eigen mogelijkheden en in onderlinge wisselwerking, perspectieven kunnen ontwerpen: toch wel een centraal element in elke 'welzijnsdefinitie'. Op dezelfde lijn is ook de nadruk te waarderen die gelegd wordt op de mogelijkheden tot participatie van eenieder — dus ook jongeren — op *alle* beleidsterreinen, en op *voor iedereen toegankelijke voorzieningen*.

In tegenstelling hiermee situeren zich de huidige beleidsontwikkelingen, op gemeenschapsniveau, doch ook in een bredere context. Er zijn de tendenzen tot afbouw, of dan toch minstens inperking van het sociaal zekerheidsrecht; er is de verhoogde probleemdruk op jongeren, én hun onmiddellijke omgeving, vooral dan het gezin en de school. Anderzijds doen zich op belangrijke beleidsterreinen lacunes voor, zoals b.v. inzake milieurecht en vrijwaring voor geweld. Ook hierop wijst de platformtekst van het I.J.J.

Een tweede vaststelling, verwijst naar de nu reeds genomen initiatieven in het kader van dit jaar. Deze houden een appél in tot uittekening van wat mogelijk is, ook voor jongeren. Of: de 'andere', inhoudelijke kant van de reeds vermelde discussieronde en basispakketten; Verbinding tussen een structurele, concrete realisatie, en de inhoudelijke opties is mogelijk, doch zoals gesteld, niet evident, en er zal over gewaakt moeten worden.

Een afweging van deze realisatiekansen doet zich trouwens nu al voortdurend voor; de notie 'jeugdrecht' in plaats van 'jeugdbescherming' alleen reeds zwengelt deze discussie aan. Ook in het I.J.J. zal de rechtspositie van de minderjarige weer centraal staan. Dit geldt des te meer, omdat de huidige sociaal-economische en inzonderheid ook technologische ontwikkelingen vooralsnog een ander beeld laten zien, in die mate zelfs, dat hypothesen geformuleerd worden over veranderingen in, tot en met het 'verdwijnen' van de kindertijd; dat de vrees geuit wordt dat kinderen en jongeren zélf in deze evolutie letterlijk weggecijferd worden.

Zowel voor de (jeugd)criminoloog en de welzijnswerker, als voor de wetgever, komt hier een belangrijk aandachtspunt naar voren: het zou niet mogen kunnen, dat mensen (jongeren) het recht op 'veiligheid' — zijnde: bestaanszekerheid en ontplooiingskansen — ontzegd of ingeperkt wordt. Hoger vermelde beleidsontwikkelingen en -lacunes vragen zeker ook in dit licht de volle aandacht.

Een synthesesethema wellicht voor dit toch al zo paradoxale Jaar van de Jeugd. Het belet niet, dat de zeker ook in de Vlaamse Gemeenschap zo lang reeds gevoerde jeugdwelzijnsdiscussies dit jaar extra-aandacht, en, waar consensus kan gevonden worden, ook een extra-realisatiekans mag krijgen.

M. Bouverne-De Bie